

Hakkuukoneilla on Suomessa paljon enemmän töitä puutullipäätösten seurauksena.

Kaj Lindh

Yhteismetsä on hyvä metsänomistusmuoto

Jukka Matilainen

Suomen metsäsektori on nyt totisen paikan edessä Venäjän puutullien vuoksi. Metsätalouden tehostamisessa yksi tehokas vanha keino on yhteismetsien lisääminen ja niiden laajentaminen.

Yhteismetsillä on nyt siis tilausta monessakin mielessä.

YHTEISMETSÄ on kahteen tai useampaan kiinteistöön (osakaskiinteistöön) kuuluva yhteinen alue, joka on tarkoitettu käytettäväksi kestävän metsätalouden harjoittamiseen osakaskiinteistöjen omistajien eli osakkaiden hyväksi. Osakaskiinteistöjen omistajat muodostavat yhteismetsän osakaskunnan. Osakaskunta eroaa esimerkiksi yhtiöistä siinä suhteessa, ettei se omista yhteismetsään kuuluvaa aluetta, vaan yksinomaan hoitaa ja hallinnoi sitä osakkaiden puolesta. Yhteismetsän hoitokunta (tai toimitsija) hoitaa käytännön toimintaa yhteismetsän ohjesäännön mukaisesti.

Yhteismetsää voidaan pitää saatujen

kokemusten perusteella hyvänä metsätalouden harjoittamisen muotona. Vaikka yhteismetsiin kuuluvien metsämaiden maapohjat ovat merkittävästi huonompia kuin yksityismetsissä yleensä, yhteismetsien ja muiden yksityismetsien puustojen keskitilavuudet ja -kasvu eivät juuri eroa toisistaan. Hakkuumahdollisuuksiin nähden yhteismetsistä myydään enemmän puuta kuin muista yksityismetsistä. Yhteismetsien metsänhoito- ja metsänparannustöihin sijoitetaan hehtaaria kohti enemmän varoja kuin yksityismetsissä keskimäärin.

Yhteismetsiä on nykyisin suunnilleen 145 kpl yhteispinta-alaltaan noin 500 000

hehtaaria, joka on vajaa 3,5 % yksityismetsien pinta-alasta ja noin 1,8 % koko maan metsäalasta. Yhteismetsien vuotuinen hakkuusuunnite on noin 600 000 kuutiometriä. Osakkaita yhteismetsissä on kaikkiaan noin 18 000. Pienimmän yhteismetsän pinta-ala on hieman alle 20 hehtaaria ja suurimman noin 85 000 hehtaaria.

Vanhimmat vielä toimivat yhteismetsät on perustettu jo 120 vuotta sitten vuoden 1886 metsälain (29/1886) nojalla. Yhteisomistuksen katsottiin silloisissa oloissa olevan yksi keino metsien liika-hakkuiden estämiseksi puun kysynnän lisääntyessä. Nykyisin tilanne on tyystin

toisenlainen. Pääosa yhteismetsistä on perustettu asutuslainsäädännön nojalla tilattoman väestön asuttamiseksi ja pienten tilojen tukemiseksi viime vuosisadan alkupuolella ja keskivaiheilla. Nykyisin kaikki yhteismetsät perustetaan kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 10 luvun mukaisesti osakkaiden keskinäisillä sopimuksilla ja tällaiset yhteismetsät lisääntyvät selvästi.

Yhteismetsälain (109/2003) 31 §:n mukaan yhteismetsää on hoidettava ja käytettävä metsäsuunnitelman mukaan. Tämä metsäsuunnitelmaan perustuva metsänhoito on yhteismetsien suuri vahvuus ja niiden hyvän tuoton salaisuus. Yhteismetsiä hoidetaan käytännössä yleensä hyvän metsänhoidon vaatimusten mukaisesti ja ne ovat haluttuja yhteistyökumppaneita puunostajille.

Yhteismetsäomistuksen edut ja haitat

Yhteismetsä sopisi valtaosalle metsänomistajista metsänomistusmuodoksi. Seuraavassa on listattuna yhteismetsäomistuksen etuja ja haittoja:

Edut:

- alhaisempi verotus (26 % vs. 28 %)
- verotuksellisesti useita muitakin etuja
- valtio maksaa perustamiskustannukset lähes kokonaan
- yhteismetsään liittyminen edullista
- suunnitelmallinen, tehokas ja tuottava metsätalous

- tasainen ja jatkuva tuotto
- suuruuden ekonomia toimii → parempi hinta myyntipuulla sekä töissä ja tarvikkeissa pienemmät yksikkökustannukset
- virkistys- ja metsäystymahdollisuudet laajenevat
- omistamisen vaivattomuus.

Haitat:

- ei hetkellisesti saatavissa suurta tuloa puunmyynnissä
- hallintokustannukset
- hallintomallin haasteellisuus.

Tiivistetysti sanottuna yhteismetsä takaa osakkaille tasaisesti maksimaalisen tuoton, joka tilitetään 1–2 kertaa vuodessa verottomana pankkitilille. Suurin este yhteismetsien lisääntymiselle ja laajenemiselle on metsänomistajien ”kolhoosinpelko”. Yhteisomistusta vieroksutaan tarpeettomasti eikä sen hyötyjä osata nähdä eikä arvioida objektiivisesti. Tiedotusta tarvitaan tässä paljon lisää.

Vuoden 2008 alussa voimaan tulleessa yhteismetsälain uudistuksessa poistettiin mm. yhteismetsään liittymisen peruuttamattomuus, minkä toivotaan edelleen lisäävän kiinnostusta yhteismetsäomistukseen. KML 10 luvun mukaisesti perustetuissa yhteismetsissä osakaskunta voi päättää yhteismetsän jakamisesta osakaskiinteistöjen kesken tai antaa suostumuksena siihen, että osuutensa erottamista haluava osakas saa osuutensa jaolla erotetuksi. Aikaisemmin tätä pidettiin lainsäädännössä mahdottomana,

koska se pirstoo yhteismetsäaluetta. Uusi säädös tuo asiaa empiiville osakkaille mahdollisuuden käyttää takaporttia, jos yhteismetsäomistus ei luonnistukaan. Tämä on enemmänkin psykologinen seikka eikä näköpiirissä ole, että tällaisia irtiottoja yhteismetsistä kuitenkaan merkittävässä määrin tapahtuisi. Hyvän tavoitteena on kuitenkin poistaa esteitä yhteismetsien lisääntymiseltä ja niiden laajenemiselta.

Lisää yhteismetsiä tarvitaan

Metsätalouden tehostamiseksi tarvitaan monia toimenpiteitä. Pirstoutuva metsänomistus olisi saatava pysähtymään ja tilakokoa olisi pikemminkin kasvatettava. Eräs metsäammattilainen määritteli vähimmäistavoitteen osuvasti: ”Mikä tahansa omistusmuoto on parempi kuin kuolinpesä!”

Metsänomistuksen kehittämisessä tavoitteiden on kuitenkin oltava korkealla. Maanmittauslaitoksessa panostetaan tilusjärjestelyiden lisäämiseen ja kehittämiseen, mikä on metsätalouden näkökulmasta hieno asia. Yhteismetsät ovat 120-vuotisella historiallaan osoittaneet toimivuutensa ja lainsäädännöllä niiden toimintaedellytyksiä on voimakkaasti parannettu. Vero- ym. porkkanoitakin yhteismetsille on tarjolla. Nyt tarvitaan kaikkien toimijoiden yhteisiä ponnistuksia, jotta yhteismetsiäkin saadaan lisää. Asian viestintään tullaan lähiaikoina myös panostamaan.

Yhteismetsien lisäämisessä ja niiden laajentamisessa on kaksi toimintatapaa. Ensinnäkin yhteismetsiä olisi saatava perustettua lisää. Kiinnostus onkin pikku hiljaa virinnyt ja eri puolille maata on syntynyt uusia KML 10 luvun mukaisia sopimuksella perustettuja yhteismetsiä. Ylivoimainen enemmistö näistä on suvun kesken perustettavia yhteismetsiä ja hyvä niin. Toivottavasti muunkin mallisia yhteismetsiä syntyy vielä sopimusteitse runsaasti.

Toiseksi olemassa olevia yhteismetsiä olisi monessa tapauksessa hyvä laajentaa ottamalla uusia osakkaita yhteismetsään yhteismetsäosuuksia vastaan. Tämä liittymistapa sopisi mm. sellaisille metsänomistajille, jotka näkevät uuden yhteismetsän perustamisen liian vaivalloiseksi. Uuden pienen

Raivaussahalla pusikosta tuottavaksi taimikoksi.

Kaj Lindh

yhteismetsän perustaminen kun ei ole kannattavaa. Omien metsien liittäminen jo toiminnassa olevaan yhteismetsään osuuksia vastaan on turvallinen ja vaivaton tapa toimia.

Lopuksi voisi vielä luonnehtia tyypillistä metsänomistajaa, joka miettii yhteismetsää yhtenä mahdollisuutena ja jolle se myös erinomaisen hyvin sopisi. Hän on sukupolven vaihdosta suunnitteleva varttunut metsänomistaja, joka on hoitanut metsäänsä hyvin jo pitkään. Jälkeläisillä on elämässään kaikkea muuta kuin metsäasioita mietittävänä eikä heillä ole juuri lainkaan mahdollisuuksia panostaa metsäomaisuuden hoitamiseen jatkossakaan. Miten hoitaa sukupolven vaihdos onnistuneesti? Yhteismetsän perustaminen tai yhteismetsään liittyminen osuuksia vastaan ovat harkinnan arvoisia vaihtoehtoja. Siten varmistuu metsien hyvä hoito jatkossakin ja lisäksi yhteismetsäosuuksien jakaminen perillisille on paljon helpompaa ja mielekkäämpää kuin tiluksien pirstominen turhan pieniksi tiloiksi. Metsätalouden toimintaedellytysten turvaamiseksi ja parantamiseksi olisi hyvin toivottavaa, että Maanmittauslaitoksen henkilöstönkin taholta tuotaisiin yhteismetsä yhtenä varteenotettavana mahdollisena metsänomistumuotona tiedoksi kansalaisille, jotka pohtivat metsäomaisuutensa järjestelyjä.

Yhteismetsäasioissa monipuolisin nettisivusto on tällä hetkellä Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion ylläpitämä www.yhteismetsat.fi.

**Kirjoittaja on metsänhoitaja
Metsäkeskus Häme-Uusi-
maassa, sähköposti jukka.
matilainen@metsakeskus.fi.**

PUUN SAATAVUUDEN TURVAAMINEN ON EDELLYTYS METSÄSEKTORIN TOIMINNALLE SUOMESSA

VALTIONEUVOSTON asettaman Esko Ahon vetämän työryhmän väliraportissa todetaan, että suomalaisen metsäteollisuuden toimintaympäristö on muutamassa vuodessa muuttunut huomattavan epävakaaksi ja sen ennakointi on vaikeutunut. Yhden välittömän uhkatekijän muodostavat Venäjän ilmoittamat ja osin jo käyttöön ottamat puun vientitullit, jotka rasittavat jo nyt metsäsektorin kilpailukykyä. Jos Venäjä korottaa vientitulleja suunnitellulle tasolle, puun tuonti Venäjältä loppuu käytännössä kokonaan jo vuonna 2009.

Kotimaisen metsäteollisuuden käyttämästä puusta jäisi tuolloin saamatta noin 15 miljoonaa kuutiometriä tuontipuuta. Määrä on niin suuri, että se vastaa karkeasti noin kymmenen Kemijärven sellutehtaan vuotuista puunkäyttöä. Vain pieni osa tästä poistumasta voidaan korvata tuonnilla muista maista.

Metsäteollisuuden merkitys Suomen kansantaloudelle ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnille on erittäin suuri. Ala tuottaa kolmanneksen maamme nettovientituloista. Metsäteollisuus työllistää suoraan ja välillisesti yhteensä noin 200 000 henkilöä. Toimialalla on yli 250 tuotantolaitosta kattavasti maan eri osissa ja sen tuotantorakenne on monipuolinen. Maakunnittain metsäteollisuuden osuus elinkeinoelämän liikevaihdosta on keskimäärin 10 prosenttia, enimmillään yli kolmannes.

Jos metsäteollisuuden tuotantokapasiteetti jouduttaisiin sopeuttamaan 10 miljoonaa kuutiometriä alhaisemmalle puunkäytön tasolle, olisivat toimenpiteiden työllisyys- ja aluepoliittiset vaikutukset monin verroin dramaattisemmat kuin viime aikoina jo toteutettujen tehtaiden sulkemisen. Asiantuntija-arvioiden mukaan Venäjän tuontipuun loppuminen ilman korvaavia toimia merkitsisi 20 prosentin tuotannon supistumista metsäteollisuudessa ja johtaisi kerrannaisvaikutukset mukaan lukien lähes 25 000 työpaikan menetykseen koko kansantaloudessa, sekä bruttokansantuotteen supistumiseen 1,5 prosentilla. Menetykset olisivat rakenteellisia ja pysyviä. Niiden jälkeen metsäsektoria kehitettäisiin kokonaan toisenlaisista lähtökohdista kuin nyt.

Puun saatavuus on suomalaisen metsäsektorin tulevaisuuden kohtalonkysymys ja metsävarat säilyttävät asemansa Suomen kansantalouden strategisena kulmakivenä. Kansallisessa metsäohjelmassa 2015 on tavoitteeksi asetettu vuosittaisten hakkuiden lisääminen 10–15 miljoonalla kuutiometrillä. Yhdeksi tärkeimmistä toimenpiteistä kansallisessa metsäohjelmassa mainitaan uusien metsänomistumuotojen ja yhteismetsien kehittäminen. Seuraavissa artikkeleissa tarkastellaan yhteismetsiä ja niissä olevia mahdollisuuksia.

**Yhteismetsä
muodostetaan
kiinteistötoimituksessa,
jonka perustana on
osakkaiden laatima
kirjallinen yhteismetsän
perustamissopimus.**

KIINTEISTÖTEKNISESTI yhteismetsä on kiinteistöjen yhteinen alue vastaavasti kuin muutkin yhteiset maa- ja vesialueet. Kiinteistöjen yhteiseen alueeseen ei siten ole kenelläkään henkilökohtaista osuutta vaan osuudet ovat joko alueellisten tai alueettomien kiinteistöjen osuuksia. Ammattikielessä alueettomia kiinteistöjä nimitetään haamukiinteistöiksi. Tällaisella kiinteistörekisteriin merkityllä haamukiinteistöllä voi olla yhteisalueosuuksien lisäksi myös rasiteoikeuksia. Periaatteessa ainoa poikkeus ns. tavalliseen kiinteistöön on se, että haamukiinteistön pinta-ala on 0 m². Erityisesti uusien